

MARIAN ŚMIAŁKOWSKI

NAZWISKA MIESZKAŃCÓW WSI GORAJEC W POW. ZAMOJSKIM

Wieś Gorajec leży w środkowo-zachodniej części pow. zamojskiego w pobliżu jego granicy z pow. biłgorajskim. Jest to wieś duża, liczy bowiem ok. 3 tys. mieszkańców i składa się z 3 wiosek: Starej Wsi, Zastawia i Zagrobli. Po II wojnie światowej nastąpiły duże zmiany w charakterze wsi. Obecnie jest ona całkowicie zelektryfikowana, posiada dużą szkołę podstawową, gromadzką radę narodową, ośrodek zdrowia wraz z apteką, pocztę oraz klub „Ruchu”. Po r. 1956 ustanowiono tutaj parafię rzymskokatolicką i zbudowano mały kościółek. Pod wpływem wymienionych czynników kulturotwórczych wioska przeistacza się z miejscowości odciętej od świata w miejscowość o wysokim poziomie cywilizacji¹. Z powyższymi przemianami wiąże się oczywiście zjawisko szybkiego zanikania gwary.

Gorajec jest wsią starą, jego początek sięga XIV w.² Wnioski wysnute z analizy słowotwórczej nazwy *Gorajec* nie przeczą tak wczesnemu datowaniu powstania wsi. Jest to nazwa deminutywna utworzona od nazwy osady *Goraj* przy pomocy formantu *-ec*. Nazwy zdrobniałe, według chronologizacji nazw miejscowych W. Taszyckiego³, należą do grupy nazw najmłodszych. Taszycki zastrzega jednak, iż tej chronologizacji nie należy traktować rygorystycznie, gdyż w konkretnych przypadkach mogą być różne od niej odstępstwa. Wskazuje ona jedynie na względną starość pewnych grup nazw miejscowych w stosunku do innych grup i nie rozstrzyga czasu powstania miejscowości. Gorajec leży w odległości ok. 15 km od Goraja. Jest to odległość dość duża i wska-

¹ Dopiero od 1966 r., po zbudowaniu szosy, wieś otrzymała połączenia autobusowe z najbliższymi miastami odległymi w linii prostej o 10 km — Szczecbrzeszyn, 20 km — Biłgoraj, 30 km — Zamość.

² Informację tę zawdzięczam kanclerzowi Kurii Biskupiej w Lublinie, ks. Wojciechowi Olechowi, który interesuje się tym terenem. Nie wiem, niestety, na jakiej podstawie opiera swój sąd.

³ *Słowiańskie nazwy miejscowe*, Kraków 1946, s. 51.

zuje, że zasiedlenie tych terenów musiało być niewielkie, skoro od nazwy tak odległej miejscowości utworzono inną nazwę miejscową. Goraj powstał w w. XIII⁴, zaś prawa miejskie otrzymał w 1377 r.⁵, można więc przyjąć, że i początek Gorajca sięga końca w. XIV.

Ze względu na przejrzystość pracy i łatwość odnalezienia odpowiedniego nazwiska materiału przedstawiam w układzie alfabetycznym, a dopiero potem przeprowadzam jego klasyfikację. Dla wykazania nazwisk autochtonicznych niezbędne było porównanie materiału współczesnego z historycznym. W tym celu sięgnięto do księgi metrykalnej z l. 1770—1799, najstarszej, jaka znajduje się w kancelarii parafii Mokre Lipie, do której kiedyś należał Gorajec.

Na zakończenie uwag wstępnych podaję krótką charakterystykę miejscowej gwary. Zgodnie z dokonany przez W. Kuraszkiewicza⁶ podziałem gwar lubelskich na północne, południowe, wschodnie i zachodnie gwarę gorajecką należy zaliczyć do gwar południowych i wschodnich województwa lubelskiego. Jest to gwara polska z pewnymi jednak wpływami ukraińskimi. Jedną z ważniejszych jej cech jest występowanie samogłosek pochyłonych. Pochylenie jest tak silne, że prowadzi do utożsamienia samogłosek pochyłonych z odpowiednimi samogłoskami jasnymi.

Ścieśnione $a = o$ i występuje zamiast ogólnopolskiego a w niewielu już wyrazach, szczególnie przed spółgłoskami nosowymi, np. *bocion*, *Jon*, *parćonka* i regularnie w sufiksie *-anka*: *Batorščonka*, *Smarkalonka*,

Ścieśnione $e = i/y$ zależnie od warunków fonetycznych, np. *x'ip*, *ml'iko*, *x'if*, *g'ryx*, *ryka*, *zygar*.

Ścieśnione $o = u$, np. *gura*, *bur*.

Brzmienie ścieśnionych samogłosek e i o uzależnione jest również od akcentu, który wpływa na ich redukcję iloczynową, jeśli występują one przed samogłoską akcentowaną. Redukcja ta przeważnie jest tak silna, że prowadzi do utożsamienia tych samogłosek z u , i/y , np. *pumagać*, *purombać*, *vysele*⁷.

Samogłoski jasne a , o i e wymawia się tak jak w języku ogólnopolskim.

⁴ Podaję za *Słownikiem geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (Warszawa 1880—1902, t. II, s. 691, SG II 691).

⁵ S. Warchoń, *Nazwy miast Lubelszczyzny*, Lublin 1964, s. 60.

⁶ *Przegląd gwar województwa lubelskiego. Monografia statystyczno-gospodarcza województwa lubelskiego*, Lublin 1932, s. 273—324.

⁷ Jest to wpływ ukraiński, zob.: Kuraszkiewicz, op. cit., s. 287.

Samogłoska *u* pod wpływem spółgłoski nosowej obniża czasem swoją artykulację, np. *font*, *gront*, *špont*.

Samogłoski *i*, *y* mają dystrybucję taką samą jak w języku ogólnopolskim. Przed spółgłoskami sonornymi: *l*, *ł*, *m*, *n*, *r* następuje w wielu wyrazach obniżenie artykulacji, np. *f'eranka*, *jenteres*, *rob'em'y*. W sylabach zamkniętych spotykamy się z przejściem grupy *-ił* w *-uł*, np. *p'uu*, *b'uu*, *nošuu* ale *p'iya*, *b'iya*, *nošiya*⁸.

Samogłoska *a* wymawiana jest jak nosowe *o*, samogłoska *ę* ma wartość ustną *e* lub *y*. Przed spółgłoskami szczelinowymi spotykamy synchroniczną wymowę samogłosek nosowych, ale czasem — pod wpływem ukraińskim — asynchroniczną, np. *vošk'i*, *vos*, *vęx*, *geš* obok *von-sk'i*, *vons geńš*. Przed spółgłoskami zwartymi samogłoski nosowe rozkładają się na odpowiednie samogłoski ustne i spółgłoski nosowe, których miejsce artykulacji uzależnione jest od następującej zwartej, np. *m* przed wargowymi: *domp*, *tromba*, *gemba*; *n* przed przednio- i tylnojęzykowymi⁹: *prent*, *tendy*, *trynduwaty*, *uonka*, *paunok*; *ń* przed afrykami miękkimi: *p'eńć*, *seńža*, *ćońć*.

Z innych zjawisk samogłoskowych wymienić należy występowanie spółgłosek protetycznych w nagłosie: *Jańelka*, *Jadam*, *Jeva*, *Xameryka*; labializację przed nagłosowym *o*: *uokno*, *uolxa*, *uorka*.

W zakresie spółgłosek zasadniczą cechą opisywanej gwary jest brak mazurenia, co W. Kuraskiewicz przypisuje wpływowi sąsiednich gwar ukraińskich¹⁰. Spotkać się natomiast możemy ze zjawiskiem odwrotnym, czyli szadzeniem. Ogranicza się ono do nielicznych jednak wyrazów: *šabat*, *šauata*, *šmalec*, *uopčas* ('obcas').

Fonetyka międzywyrazowa jest ubezdźwięczniająca: *brat matk'i*, *jak naležy*, *pšyńeš mi*, *tak uadńe*.

Zasób i artykulacja spółgłosek są w zasadzie zgodne z polszczyzną kulturalną¹¹. Nie ma wpływu ukraińskiego w artykulacji *ł* i *ch*: *ł* jest wargowe i brzmi jak niezgłoskotwórcze *u*, natomiast *ch* jest bezdźwięczne.

Przedstawione uwagi nie wyczerpują oczywiście wszystkich zagadnień związanych z gwarą, niemniej jednak pozwalają na ogólne zorientowanie się w jej charakterze i mam nadzieję, że pomogą w lepszym zrozumieniu materiału onomastycznego.

⁸ Por.: ibidem, s. 282.

⁹ Brak *n* tylnojęzykowego spowodowany jest również wpływem języka ukraińskiego, w którego systemie fonetycznym nie ma tej głoski.

¹⁰ Op. cit., s. 288 n.

¹¹ Nie występuje wspomniane już *n* tylnojęzykowe.

I

Obecnie przedstawiam w wykazie alfabetycznym nazwiska osób zamieszkujących Gorajec w l. 1964—1965 wraz z podaniem etymologii i innych wiążących się z nimi uwag. Z rozważań etymologicznych wykluczam nazwiska niesłowiańskie. Jako hasło podaję formę urzędową nazwiska, a obok w nawiasie jego postać fonetyczną, jeśli wymowa gwara różni się od wymowy polszczyzny kulturalnej.

1. *Altbaum* (*Alban*) — n. niemieckie rodziny żydowskiej.
2. *Antonik* — n. patronimiczne od im. *Antoni*.
3. *Banach* — n. od im. *Benedykt*.
4. *Bartnik* — n. od zawodu *bartnika*, czyli pszczelarza w dawnej Polsce, lub imienia *Bart* (*Bartłomiej*) z formantem patronimicznym *-nik*. S. Rospond¹² podaje również obie możliwości wyprowadzenia etymologii tego nazwiska, ale w odwrotnej kolejności. W artykule niniejszym przyjęto jednak zasadę, że w pierwszym rzędzie uwzględnia się wywodzenie nazwisk od apelatywów, jeśli oczywiście takie istnieją.
5. *Batorski* — n. od miejscowości, por. *Batorz*, *Batorska Wola* (SG I 117) lub nazw osobowych *Bator*, *Batorz*¹³.
6. *Bielak* — n. od wyglądu człowieka tak nazwanego, utworzone od rdzenia *biel-* przy pomocy formantu *-ak* częstego w nazwiskach tego typu, por. *Czerniak*, *Nowak*. Nie można wykluczyć ewentualności, że jest to nazwisko patronimiczne od n. os. *Biel*, *Biela*, jednak sufiks *-ak*, jako patronimiczny, występuje bardzo rzadko na badanym terenie. Objasnienie pierwsze wydaje się więc bardziej przekonujące.
7. *Biernat* || *Biernad* — n. od im. *Bernard*.
8. *Birkowski* — n. od miejscowości, por. *Birków* (SG I 231).
9. *Bogaj* — n. od im. staropolskiego z pierwszym członem *Bog-* (*Bogumił*, *Boguchwał*, *Bogdan*) i formantem skracającym *-aj*. Notuje je również S. Kozierowski¹⁴ wraz z podobnymi *Boraj*, *Bożaj*.
10. *Boraczek* (*Buraček*) — w związku z licznymi nazwiskami *Bor*, *Borak*¹⁵ nazwisko to uważam za patronimiczne, chociaż S. B. Linde¹⁶ podaje formy *borak* || *burak*.

¹² *Słownik nazwisk śląskich. Część I: A—F*, Wrocław 1967, s. 28.

¹³ *Ibidem*, s. 33.

¹⁴ *Nazwiska, przezwiska, przydomki, imiona polskie niektórych typów słowotwórczych*, Poznań 1938, s. 196.

¹⁵ Por.: Rospond, op. cit., s. 73.

¹⁶ *Słownik języka polskiego*, Lwów 1854², t. I, s. 147.

11. *Braszo* — n. od im. *Bratosław* z formantem hipokorystycznym *-ko*¹⁷. Por. n. os.: *Brach*, *Brasz*, *Braszak*, *Braszczak*.
12. *Byk* — n. ze świata zwierzęcego.
13. *Bzdziuch* || *Bździuch* — n. odczasownikowe z formantem *-uch*, por. *bździeć*.
14. *Cebula* (*Cybula*) — n. ze świata roślinnego.
15. *Charkot* || *Harkot* — n. z zakresu zjawisk słuchowych.
16. *Chaszcz* — n. ze świata roślinnego.
17. *Chorzępa* || *Chorzempa* || *Horzępa* (*Xuřempa*) por. *chory*, imię *Chorz*: *Chor-jъ*: *chory*¹⁸. Typ słowotwórczy *Skorzępa*, *Chorzępa*¹⁹. Por. również nazwy miejscowe *Chorzempowo*, *Chorzepin* (SG I 634).
18. *Chwiejda* — n. utworzone od rdzenia czasownikowego *chwiej-* przy pomocy przyrostka *-da*, por. podobne *Bojda*, *Bajda* lub appellativum *bujda*.
19. *Cichocki* — n. z sufiksem patronimicznym lub strukturalnym. Mogło ono powstać w dwojaki sposób: 1) od nazwiska *Cichota* (*Cichot*+*ski*), 2) wprost od nazwiska *Cichy* (*Cich*+*ocki*).
20. *Czajka* — n. ze świata zwierzęcego.
21. *Czarkowski* — n. od miejscowości, por. *Czarków* (SG I 735).
22. *Czernik* — por. *czerny* (czarny) lub n. os. *Czerny*²⁰.
23. *Czerw* || *Czyrw* — n. ze świata zwierzęcego.
24. *Czok* — n. derywowane wstecznie od czasownika *czokać* (cmokać)²¹.
25. *Dąbek* — n. ze świata roślinnego. Może to być forma deminutywna lub patronimiczna²².
26. *Dubiel* — n. od cechy wewnętrznej człowieka tak nazwanego, *dubiel* (głupiec)²³. S. Rospond²⁴ podaje również interpretację *Dub-*; typ na *-el*: *Dubiel*, *Cięciel*. Zob. uwagę do nazwiska *Bartnik*.
27. *Duer* || *Ducher* — n. o niejasnej etymologii.
28. *Dzida* — n. z dzieł ręki ludzkiej.

¹⁷ W. Taszycki, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków 1925, s. 48.

¹⁸ Tenże, *Imiona skrócone typu Budz, Budza* (Rozprawy i studia polonistyczne. I Onomastyka), Wrocław 1958, s. 27.

¹⁹ Por.: Rospond, op. cit., s. 125.

²⁰ Ibidem, s. 165.

²¹ J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1900, t. I, s. 395, SW I 395.

²² Por.: Rospond, op. cit., s. 184.

²³ A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1927, s. 101.

²⁴ Op. cit., s. 213.

29. *Dziduch* — por. n. *Dzida*. Formant *-uch* pełni tutaj funkcję augmentatywną i pejoratywną, por.: *staruch*, *paluch*, *leniuch*.
30. *Dziura* — n. odapelatywne.
31. *Dziurdzia* — S. Rospond²⁵ określa to nazwisko jako niejasne i wysuwa przypuszczenie, że pochodzi ono od *dziurdzieć* (ciurczeń), *dziurgiem* (ciurkiem). Bardziej jednak przekonuje wyprowadzenie tego nazwiska od rumuńskiego imienia *Giurgea* (Jerzy)²⁶.
32. *Dziwota* — n. z rdzeniem czasownikowym *dziw-* (*dziwić się*) i formantem *-ota*. Por. *Skrobota*, *Najmota*.
33. *Ferenc* — n. od węgierskiej formy imienia *Franciszek*²⁷.
34. *Flis* — n. od zawodu.
35. *Furlepa* (*Furl'ipa*) — n. o niejasnej etymologii, może od *forleba* (weranda, taras)²⁸.
36. *Furmanek* — por. appellativum *furman* lub n. os. *Furman*.
37. *Gajewski* — n. od miejscowości, por. liczne *Gajew*, *Gajewo* (SG II 441).
38. *Garbacz* — n. od cechy zewnętrznej osoby nazwanej.
39. *Gąsior* — n. ze świata zwierzęcego.
40. *Glina* — n. odapelatywne.
41. *Gliwa* — n. ze świata roślinnego. Jest to rodzaj grzyba rosnącego głównie na drzewach²⁹.
42. *Głowala* (*Gyuwala*) — n. od części ciała ludzkiego. Formant *-ala* nadaje mu odcień augmentatywno-pejoratywny, por. *Brodala*, *Brzuchala*, *Grubala*.
43. *Główka* — n. sekundarne od części ciała.
44. *Gozdecki* (*Guzdeck'i*) — n. od miejscowości, por. *Gozdek*, *Gozdecie* SG II 759. *Gozd* (las)³⁰.
45. *Grygiel* — n. od ukraińskiej formy imienia Grzegorz: *Grygorij* z formantem skracającym *-el*.
46. *Grzywna* — n. odapelatywne.
47. *Hasięc* — prawdopodobnie hybryda niemiecko-polska, por. n. *Has*.
48. *Hołota* || *Chołota* (*Xuɣota*) — n. oznaczające w XVIII w. człowieka biednego, nie posiadającego mienia³¹.

²⁵ Ibidem, s. 234.

²⁶ S. Hrabec, *Nazwy geograficzne Huculszczyzny*, Kraków 1950, s. 175.

²⁷ J. S. Bystroń, *Nazwiska polskie*, Lwów—Warszawa 1936², s. 269.

²⁸ *Słownik staropolski*, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław 1956—1959 i lata następne, t. II, s. 365.

²⁹ F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1952 i lata następne, s. 285; K. Moszyński, *Uwagi do 4. zeszytu „Słownika etymologicznego języka polskiego” F. Sławskiego*, „Język Polski”, XXXVI (1956) 202.

³⁰ Sławski, op. cit., s. 329.

³¹ Linde, op. cit., t. II, s. 185.

49. *Jachymek* — n. patronimiczne od im. *Joachim*.
50. *Jaskuła* — n. ze świata zwierzęcego, poprawnie powinno się pisać *Jaskółta*, działa tu jednak analogia do licznych rzeczowników na *-uła*.
51. *Jargiełto* || *Jargieło* (*Jarg'eɽo*) — n. pochodzenia litewskiego.
52. *Jarostawski* (*Jarusyask'i*) — n. od miejscowości *Jarostaw* lub takiego samego imienia osobowego.
53. *Jusiak* — n. patronimiczne od imienia zaczynającego się na *Ju-*, np. *Justyn*.
54. *Kaczor* — n. ze świata zwierzęcego.
55. *Kamiński* — n. od miejscowości, por. liczne *Kamień* (SG III 731—741).
56. *Kapuśniak* — n. od potrawy.
57. *Kawucha* — n. to występuje już w księdze metrykalnej z 1770 r., wobec czego nasuwa się przypuszczenie, że nie pochodzi ono od nazwy napoju, zresztą takiej formy augmentatywnej nie notuje ani Linde, ani SW (znany przecież z tego, że zamieszczał twory potencjalne), ani P. Smoczyński³². Należy więc szukać innej drogi objaśnienia tego nazwiska. Linde³³ podaje *kawy* ('banialuki, głupstwa'), *kawić* = drwić głową. W SW³⁴ spotykamy *kawić* ('bredzić jak kawka, pleść'). A więc *kawucha*: *Kawucha* jest nazwą wykonawcy czynności *kawienia*. Por. *lizucha* (od *lizać*) ('pochlebca') i inne³⁵.
58. *Kaziród* — n. typu przezwiskowego, por. *kazirodztwo*.
59. *Kiepek* — n. od cechy wewnętrznej osoby nazwanej. Jest to forma sekundarna, gdyż na głupca mówi się jedynie *kiep*.
60. *Kiszczak* — por. *kiszka*; typ *Babiak*, *Baraniak*, *Bączak* — sekundarne* odapelatywne.
61. *Koczuła* (*Kučuɽa*) — por. *kaczać*, *kocić*, *koczyć* = tarzać, taczać, toczyć się³⁶. F. Sławski³⁷ podaje *kocić* = toczyć; *koczyć* zamiast *kocić* pod wpływem ruskim. Por. ukraińskie *kotýty*, *koczú*. Nazwisko to oznacza więc wykonawcę czynności *koczenia*.
62. *Kołcon* — n. z dzieł ręki ludzkiej. Pochodzi od appellativum *kołczan*, w którym zaszły 2 procesy fonetyczne: mazurzenie i pochYLENIE samogłoski *a*.

³² *Słowiańskie imiona pospolite i własne z podstawowym -ch- w części sufiksalnej*, Łódź 1963.

³³ Op. cit., t. II, s. 337.

³⁴ II 304.

³⁵ Smoczyński, op. cit., s. 36.

³⁶ SW II 195.

³⁷ Op. cit., t. II, s. 313.

63. *Kołodziej (Kuołōżej)* — n. od zawodu, oznacza rzemieślnika trudniącego się wyrabianiem kół i wozów.
64. *Komornik (Kumorník)* — n. oznaczające człowieka biednego, nie posiadającego własnego mieszkania.
65. *Korgul* — por. *kargol* ('pień pokręcony albo człowiek połamany')³⁸ i n. os. *Kargol, Kargul*.
66. *Kosz* — n. z zakresu dzieł ręki ludzkiej.
67. *Kot* — n. ze świata zwierzęcego.
68. *Kowal* — n. od zawodu.
69. *Kozioł* — n. ze świata zwierzęcego.
70. *Kozyra (Kuzyra)* — n. odapelatywne, por. *kozera* ('powód; awantura; atut w grze w karty').
71. *Krawczyk* — n. sekundarne od zawodu.
72. *Kruk* — n. ze świata zwierzęcego.
73. *Krukowski* — n. z sufiksem strukturalnym lub patronimicznym *-(ow)ski*. Istnieje również miejscowość *Krukowo* (SG IV 727), ale od niej nazwiska nie wyprowadzam, gdyż na badanym terenie formacje tego typu są rzadkie.
74. *Kruszyński* — n. od miejscowości, por. liczne *Kruszyn, Kruszyna* (SG IV 740—742).
75. *Kryk* — n. pochodzenia ukraińskiego, ukr. *kryk* = pol. krzyk.
76. *Krzak* — n. ze świata roślinnego.
77. *Krzyszczak* — n. patronimiczne od im. *Krzysztof*.
78. *Książek* — n. deminutywne lub patronimiczne od *ksiądz*.
79. *Kubina* — n. od im. *Jakub* z sufiksem hipokorystycznym *-ina*.
80. *Kula* — n. odapelatywne.
81. *Kurek* — n. ze świata zwierzęcego, sekundarne.
82. *Kwapisz* — n. z rdzeniem czasownikowym *kwap-(kwapič się)* i sufiksem *-isz* częstym w nazwiskach tego typu, por. *Chrapisz, Dziełisz, Gromisz*.
83. *Kwiatkowski* — n. utworzone sztucznie, jego właściciel nazywał się dawniej *Byk*. Warto zauważyć, że miejscowość *Kwiatków* również istnieje i jak widać, prawie każde nazwisko na *-ski* da się wyprowadzić od miejscowości.
84. *Lejman* — n. niemieckie rodziny żydowskiej.
85. *Lewandowski (L'ivandosk'i)* — n. od miejscowości, por. *Lewandów* (SG V 185).
86. *Ładosz* — n. od staropolskiego zawołania *Łada*, por. liczne miejscowości *Łada, Łady* (SG V 567—568). Typ słowotwórczy *Antosz, Bartosz, Androsz*.

³⁸ J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, Kraków 1900—1911, t. II, s. 315.

87. *Łučko* — n. od ukraińskiego imienia *Łučko* ³⁹.
88. *Łukasik* — n. patronimiczne od imienia *Łukasz*.
89. *Maciąg* — M. Rudnicki ⁴⁰ wyprowadza to nazwisko z ps. *Mat-ego*. Pierwiastek *mat-* ten sam, co w *matoł* i n. os. *Matoga*. Nazwiska z tym formatem charakteryzują osoby pod względem cechy, właściwości wyrażonej w rdzeniu. Por. *Badziąg, Misiąg, Śmieląg*.
90. *Makaj* — n. odczasownikowe w formie rozkaznika, *makać* ('bić') ⁴¹. Por. *Czekaj, Słuchaj*.
91. *Malinowski* — n. od miejscowości, por. *Malinów, Malinowo* (SG VI 17—18).
92. *Małysz* — n. od imienia staropolskiego *Małysz*, por. liczne miejscowości *Małysze, Małyszew, Małyszewo, Małyszyn* (SG VI 82—83)
93. *Marczak* — n. patronimiczne od im. *Marek* lub miesiąca *marzec* w funkcji nazwiska.
94. *Marzec* — n. od nazwy miesiąca.
95. *Mazur* — n. etniczne.
96. *Mazurek* — n. patronimiczne od n. os. *Mazur*.
97. *Mróz* — n. z zakresu zjawiska atmosferycznego. Możliwa jest również etymologia od im. *Ambroży* : *Jamróz* : *Mróz*.
98. *Mrozek* — forma patronimiczna od n. os. *Mróz*.
99. *Nalepa* — n. odapelatywne, *nalepa* ('część pieca, wylepienie powały lub ściany gliną').
100. *Niedzielski* (*Ńiżelsk'i*) — istnieją wprawdzie miejscowości *Niedziela, Niedzielsko* (SG VII 63—64), ale nazwiska tego typu charakterystyczne są raczej dla ludności żydowskiej przyjmującej chrzest ⁴².
101. *Niedźwiedzki* || *Niedźwiecki* (*Ńiżńveck'i*) — n. od miejscowości *Niedźwiada* (SG VII 65) lub n. os. *Niedźwiedz* z formatem strukturalnym lub patronimicznym *-ski*.
102. *Nowak* — n. odprzymiotnikowe, oznaczające człowieka nowego we wsi.
103. *Oberwajs* (*uOberwajs*) — n. niemieckie rodziny żydowskiej.
104. *Odrzywolski* (*uOżżyvolsk'i*) — istnieje wprawdzie w powiecie opoczyńskim osada i miasteczko *Odrzywół* (SG VII 394), niegdyś własność szlacheckiej rodziny Nałęczów Odrzywolskich, ale w naszym

³⁹ *Słownik własnych imen ludej*. Tretie wydannia, wyprawłene i dopownene. Za red. S. P. Lewczenka, Kijów 1967, s. 32.

⁴⁰ *Sufiksy ze spółgłoską -g-*, „*Slavia Occidentalis*”, t. X (1931) 278—304.

⁴¹ A. Krasnowolski, *Słownik staropolski*, Warszawa 1914, s. 166.

⁴² Por.: *Bystron*, op. cit., s. 256; M. Zembaty-Michalakowa, *Nazwiska górali w Białce Tatrzańskiej*, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego”, VI (1966) 362.

- przypadku należy raczej wybrać etymologię inną i uznać nazwisko to za „uszlachcone” *Odrzywół* (od zajęcia osoby trudniącej się oprawianiem wołów).
105. *Olech* (u*Olex*) — n. od im. *Aleksander*.
  106. *Oleszek* (u*Olešek*) — forma patronimiczna od *Olech*.
  107. *Omiotek* (u*Om’otek*) — n. odapelatywne, *omiotki* ‘omieciny, ograbki’⁴³.
  108. *Osman* (u*Osman*) — n. od imienia tatarskiego *Osman*⁴⁴.
  109. *Osuch* (u*Osux*) n. odapelatywne, *osuch* ‘placek, wyspa, uschłe drzewo’ oraz przenośnie ‘człowiek wychudły’. W tym ostatnim wypadku istnieje największy związek między apelatywem a nazwą własną, wobec czego nazwisko to umieszczam w grupie nazwisk charakteryzujących osobę nazwaną ze względu na cechę zewnętrzną.
  110. *Paczos* — n. odapelatywne; *pacześ*, *paczoski* ‘poplątane włókna, otrzymywane przy czesaniu lnu’⁴⁵. Z. Gloger⁴⁶ wymienia, nie podając źródła, imię *Paczestaw* z r. 1227, którego jednak nie potwierdza W. Taszycki⁴⁷. W języku serbo-chorwackim występują imiona *Paczemil*, *Paczemira*, wobec czego istnieje teoretyczna możliwość wyprowadzenia n. *Paczos* jako odimiennego. Wydaje się to jednak bardzo wątpliwe, gdyż nazwy miejscowe również nie potwierdzają występowania takiego imienia na terytorium Polski.
  111. *Padziński* — n. od miejscowości, por. *Padzino* (SG VII 816).
  112. *Pająk* — n. ze świata zwierzęcego.
  113. *Paluch* — n. od części ciała ludzkiego.
  114. *Panas* — skrócone imię ukraińskie *Afanasij*: *Opanas*: *Panas*⁴⁸. Por. również n. *Panasiuk*.
  115. *Pańczyk* — n. patronimiczne od ukraińskiego im. *Pańko*: *Pantalimon*⁴⁹.
  116. *Paszko* — n. od staropolskiego im. *Pakostaw*, później i od *Pawła*⁵⁰.
  117. *Piasecki* — n. od miejscowości, por. liczne *Piasecka Wola*, *Piaseczna*, *Piaseczno*, *Piasek* (SG VIII 43—48).
  118. *Pietrznik* (*P’ečńak*) — n. patronimiczne od im. *Piotr*.

⁴³ SW III 775.

⁴⁴ Bystroń, op. cit., s. 262.

⁴⁵ Karłowicz, op. cit., t. IV, s. 7.

⁴⁶ *Słownik rzeczy starożytnych*, Kraków 1896, s. 111; *Encyklopedia staropolska*, Warszawa 1901, t. II, s. 267.

⁴⁷ *Pakostaw, Pękostaw i pochodne* (Rozprawy i studia polonistyczne. I Onomastyka), Wrocław 1958, s. 3—8.

⁴⁸ I. Franko, *Nazwoznawczy praci*, Winnipeg 1957, s. 23.

⁴⁹ Ibidem, s. 23.

⁵⁰ Taszycki, op. cit., s. 3—8.

119. *Pisarek* — n. od zawodu, sekundarne.
120. *Pisiewicz* — n. patronimiczne; por. czasownik *piś* ('susiaj') oraz liczne rzeczki i strumyki o nazwie *Pisia* (SG VIII 227).
121. *Piwowarek* (*P'ivarek*) — n. od zawodu, sekundarne.
122. *Polak* — n. oznaczające przynależność narodową.
123. *Polski* — n. oznaczające przynależność narodową.
124. *Poźniak* — n. odprzymiotnikowe, por. *Bielak*, *Nowak*.
125. *Potomski* (*Putomsk'i*) — n. z sufiksem strukturalnym *-ski*.
126. *Radawiec* — n. patronimiczne od staropolskiego im. z pierwszym członem *Rad-* (*Radomił*, *Radostaw*, *Radowan*), forma zdrobniąca *Radawa*. Por. również miejscowość *Radawiec* k. Lublina.
127. *Radej* — n. od staropolskiego im. *Rad-* z formantem skracającym *-ej*. Typ *Badej*, *Budzej*.
128. *Roczeń* — n. odapelatywne, *roczeń* ('zwierzę jednoroczne') lub też nazwa wykonawcy czynności (*roczyć* = 1. wydać wyrok, wyrokować, dekretować, orzekać, stanowić; 2. przeznaczać, zapraszać⁵¹; *roczenie* = obrzęd zaproszenia na wesele z wierszowaną przemową, mowa wabcy a. drużby, a. starego, zapraszająca na wesele)⁵². Por. *uczeń*, *przekupień*, *przechodzień*.
129. *Różański* — n. od miejscowości, por. *Różana* (SG IX 852).
130. *Rudy* — n. od koloru włosów osobnika tak nazwanego.
131. *Ruski* — n. oznaczające przynależność narodową.
132. *Ruszczak* — forma patronimiczna od n. *Ruski*.
133. *Sagan* — n. z dzieł ręki ludzkiej, *sagan* = rodzaj garnka.
134. *Sendlak* — por. *sędła* ('oka w sieci')⁵³, a może od *sedlak* ('mający siedzibę, wieśniak, mieszkaniec siola'), por. czeskie *sedlak*⁵⁴.
135. *Serwin* — n. oznaczające przynależność narodową. W słowniku Lindego *Serbia* || *Serwia*, u Brücknera *Serb* obok *Serbin*⁵⁵.
136. *Siemczyk* — n. patronimiczne od staropolskiego im. *Siemko* (forma zdrobniąca).
137. *Sikora* — n. ze świata zwierzęcego.
138. *Sitarz* — n. od zawodu.
139. *Sitarczyk* — n. patronimiczne od *Sitarz*.
140. *Siwek* — n. od wyglądu zewnętrznego osoby nazwanej.
141. *Skiba* — n. odapelatywne.
142. *Skowron* — n. ze świata zwierzęcego.

⁵¹ SW V 544.

⁵² Karłowicz, op. cit., t. V, s. 28.

⁵³ Brückner, op. cit., s. 486.

⁵⁴ SW VI 55.

⁵⁵ Op. cit., s. 485.

143. *Skóra* — n. od części ciała.
144. *Skrzypa* — n. odapelatywne, *skrzyp* = roślina z rodziny paprotników lub zjawisko słuchowe.
145. *Smarkala* — n. odczasownikowe z sufiksem *-ala*. Typ *Gibala*, *Pękała*, *Rykała*.
146. *Stafisz* — n. od staropolskiego im. *Stawisz*. Typ *Benisz*, *Fabisz*, *Godzisz*. Por. liczne miejscowości dzierzawcze: *Stawisza*, *Stawiszowo*, *Stawiszówka*, *Stawiszyn* (SG XI 296—300).
147. *Staniszewski* — n. od miejscowości *Staniszewo* (SG XI 208—209), a to od *Stanisz*: *Stanisław*.
148. *Stańczyk* — n. patronimiczne od im. *Stańko*: *Stanisław*.
149. *Stępnik* — n. od zawodu człowieka tłukącego zboże w stępach, *stępnik* || *stępiarz*⁵⁶. W nazwisku tym należy wyodrębnić formant *-nik*, który tworzył nazwy zawodowe od rzeczowników, np. *bartnik*, *złotnik*. Istnieje również możliwość wyprowadzenia tego nazwiska jako pochodnego od *Stępień* (*Stępn+ik*), chociaż nazwisko *Stępień* nie występuje ani w Gorajcu, ani w jego okolicy.
150. *Sudak* — n. ukraińskie; apelatyw *sudak* oznacza w języku ukraińskim sandacza⁵⁷.
151. *Sykała* — n. odczasownikowe z formantem *-ala*. Typ *Krzykała*, *Brzakała*, *Drygała*.
152. *Szabat* — n. od apelatywu *sabat* w wymowie szadzącej.
153. *Szałata* — n. od rośliny *sałata* w wymowie szadzącej.
154. *Szawara* — n. ze świata roślinnego; *szawar miodowy* (sołodyca) rośnie nad górnym Wieprzem⁵⁸.
155. *Szczepanek* (*Ščyponek*) — n. patronimiczne od im. *Szczepan*.
156. *Szczepuch* — n. ze świata roślinnego. W tutejszej gwarze nazywa się tak owoce kasztana lub orzecha włoskiego w łupinach.
157. *Szczerba* (*Ščyrba*) — n. odapelatywne, mogło być nadane człowiekowi „poszczerbionemu” (pokaleczonemu) lub szczerbatemu.
158. *Szkołut* — n. wskazujące na jakiś związek osobnika tak nazwanego ze *szkołą*, por. *Nosut* (mający duży nos), *Łachut* (od lichego ubioru)⁵⁹.
159. *Szpucha* || *Szpuga* || *Szpuła* — n. niejasne.
160. *Śliwiński* — n. od miejscowości *Śliwiny* (SG X 765—766).
161. *Śmieciuszewski* (*Šm'ićuśeski*) — n. *Śmieciuch* z sufiksem strukturalnym *-ewski*.

⁵⁶ SW VI 420.

⁵⁷ Ibidem, 504.

⁵⁸ Karłowicz, op. cit., t. V, s. 286.

⁵⁹ A. Siudut, *Nazwiska polskie z przyrostkiem -ut*, „Slavia Occidentalis”, XIX (1948) 389—397.

162. *Swistek* — n. z zakresu zjawisk słuchowych, sekundarne.
163. *Swiś* — n. z formantem zerowym, por. *świśnięcie*, *świścipał* ⁶⁰.
164. *Tuzin* — n. od jednostki miary.
165. *Wcisło* — n. odczasownikowe. Typ *Gryzło*, *Wlazło*.
166. *Wędzina* (*Vyńżina*) — por. rdzeń *wędz-* w czasowniku *wędzić*. Mniej jasna jest w tym nazwisku funkcja formantu *-ina*, być może, że jest to funkcja tworzenia nazw odczasownikowych tzw. nomina acti, por. *siekanina*, *tkanina*, *zbieranina*. Apelatyw *wędzina* oznaczałby więc to, co jest wędzone, wytwór wędzenia. Formę *wędzina* ('wędlina'), jako archaiczną, spotykamy w SW ⁶¹.
167. *Wiatrowski* — n. z sufiksem strukturalnym *-owski*. Miejscowość *Wiatrowo* również istnieje (SG XIII 272).
168. *Wiśniewski* — n. utworzone sztucznie, dawniej jego nosiciel nazywał się *Żłób*. Miejscowość *Wiśniewo* spotykamy też w SG XIII 611—612.
169. *Wojtaszek* (*Vuitašek*) — forma patronimiczna od im. *Wojciech*.
170. *Wolanin* (*Vulańin*) — n. oznaczające człowieka pochodzącego z *Woli*.
171. *Wolski* — n. od licznych miejscowości *Wola*.
172. *Woźnica* (*Vuźńica*) — n. od zawodu.
173. *Woźny* — n. od zawodu.
174. *Wójcik* — n. sekundarne od zawodu.
175. *Wójtowicz* — n. patronimiczne od zawodu.
176. *Wrona* — n. ze świata zwierzęcego.
177. *Wróblewski* — n. przedwojennego dzierżawcy folwarku Gorajec. Może być więc szlacheckim nazwiskiem odmiejscowym, por. *Wróblew*, *Wróblewo* (SG XIV 18—19).
178. *Wujec* (*Vuיע*, *Zvיע*) — n. z zakresu stopni pokrewieństwa. Jest to archaiczna forma deminutywna zastąpiona przez nowszą *wujek* ⁶².
179. *Wypych* — n. odczasownikowe, nazywa się tak rolnika mieszkającego z dala od zabudowań zwartych wioski, czyli „wypchniętego”. Por. liczne miejscowości: *Wypychowo*, *Wypychów*, *Wypychy*.
180. *Zajac* — n. ze świata zwierzęcego.
181. *Zdunek* — n. sekundarne od zawodu.
182. *Zybała* — n. odczasownikowe z omawianym już sufiksem *-ała*, *zybać* ('gibać się') ⁶³.

⁶⁰ SW VI 793.

⁶¹ Ibidem, VII 521.

⁶² Por.: M. Szymczak, *Nazwy stopni pokrewieństwa i powinowactwa rodzinne w historii i dialektach języka polskiego*, Warszawa 1966, s. 99.

⁶³ Ibidem, I 820.

183. *Żłób* — n. z dzieł ręki ludzkiej.
 184. *Żuk* — n. ze świata zwierzęcego.
 185. *Żur* — n. od potrawy.
 186. *Żurek* — forma patronimiczna od n. *Żur*.

Przedstawione nazwiska objęły zarówno ludność zasiedlającą, jak i napływową, dlatego też dla wykazania nazwisk autochtonicznych prezentuję:

1) nazwiska ludności napływowej, która przybywała do wsi od początku XX w., co ustalono podczas badań w terenie;

2) podaję częstotliwość występowania nazwisk, gdyż przeważnie najstarsze z nich są jednocześnie najbardziej liczne, oraz oznaczam gwiazdką te, które wystąpiły w materiale metrykalnym z końca XVIII w.

Do grupy pierwszej należą: *Altbaum, Batorski, Bogaj, Boraczek, Czarkowski, Czernik, Duer* || *Ducher, Gajewski, Garbacz, Głowala, Główka, Hasiec, Jarosławski, Kiszczak, Kołcon, Korgul, Kruszyński, Kwiatkowski* (nazwisko zmienione), *Lejman, Lewandowski, Łučko, Makaj, Marzec, Oberwajs, Omiotek, Osuch, Pańczyk, Pisarek, Radawiec, Radej, Różański, Rudy, Ruski, Sendlak, Siwek, Skóra, Stańczyk, Sudak, Szawara, Szkołut, Śmieciuszewski, Wędzina, Wiśniewski* (nazwisko zmienione), *Wróblewski*.

W grupie drugiej nazwiska uszeregowane są według częstotliwości występowania: *Olech** 39, *Charkot** 31, *Szczepanek** 24, *Piwowarek** 17, *Małyż** 16, *Ruszczak** 16, *Wypych** 16, *Dziwota** 14, *Sykała* 14, *Wójcik** 14, *Bielak** 13, *Kaziród** 12, *Mazur** 11, *Dziura* 10, *Krukowski** 10, *Ładosz** 10, *Kamiński** 9, *Kot* 9, *Krzak** 9, *Antonik* 8, *Kwapisz** 8, *Mazurek** 8, *Bździuch* 6, *Jaskuła* 6, *Kiepek** 6; 5-krotnie wystąpiły: *Duer* || *Ducher, Gozdecki, Nalepa, Paszko**, *Szpucha* || *Szpuga* || *Szpuła, Wojtaszek**, *Wolski**; 4-krotnie: *Ferenc, Furmanek, Koczula, Krzyszczyk, Kurek, Stępnik, Śliwiński**, *Wędzina, Wrona, Wujec*; 3-krotnie: *Banach, Czok**, *Jargiełło* || *Jargiełło, Kaczor**, *Łukasik, Niedźwiedzki* || *Niedźwiedzki, Osuch, Potomski**, *Smarkala**, *Szałata**, *Wcisto**, *Wolanin*; 2-krotnie: *Chaszcz**, *Czerw* || *Czyrw, Furlępa**, *Gąsior, Hołota* || *Chołota, Kruk**, *Książek, Kubina**, *Marczak, Mróz, Osman**, *Padziński, Paluch, Pisiewicz**, *Polak**, *Sendlak, Siemczyk, Sikora, Sitarz**, *Skiba, Stafisz, Staniszewski**, *Szabat, Świś, Woźnica, Wójtowicz**, *Zdunek, Żuk, Żur**; pojedynczo wystąpiły: *Altbaum, Bartnik, Batorski, Biernat* || *Biernad, Birkowski, Bogaj, Boraczek, Braszko, Byk, Cebula, Chorzępa* || *Chorzempa* || *Horzępa, Chwiejda, Cichocki, Czajka, Czarkowski, Czernik, Dąbek**, *Dubiel, Dzida, Dziduch, Dziurdzia, Flis**, *Gajewski, Garbacz, Głina, Gliwa, Głowala, Główka, Grygiel**, *Grzywna, Hasiec, Jachymek, Jaro-*

ślawski, Jusiak, Kapuśniak, Kawucha*, Kiszczak, Kołcon, Kołodziej, Komornik*, Korgul, Kosz, Kowal*, Koziół, Kozyra, Krawczyk, Kruszyński, Kryk, Kula, Kwiatkowski, Lejman, Lewandowski, Łučko, Maciąg, Makaj, Malinowski, Marzec, Mrozek, Niedzielski, Nowak, Oberwajs, Odrzywolski, Oleszek*, Omiotek, Paczos, Pająk, Panas, Pańczyk, Piasecki, Pietrznik, Pisarek, Polski, Poźniak, Radawiec, Radej, Roczeń, Różański, Rudy, Ruski, Sagan, Serwin*, Sitarczyk, Siwek, Skowron, Skóra, Skrzypa, Stańczyk, Sudak, Szawara, Szczepuch, Szczerba*, Szkotut, Smieciszewski, Swistek, Tuzin, Wiatrowski, Wiśniewski, Woźny, Wróblewski, Zajac, Zybala, Żłób, Żurek.

II

Klasyfikację nazwisk przeprowadzam w oparciu o system strukturalny opracowany przez S. Rosponda i zastosowany w redagowanym przez niego *Słowniku nazwisk śląskich*⁶⁴. System ten z jednej strony ukazuje grupy znaczeniowe, jakie występują wśród nazwisk, z drugiej zaś — głęboko wnikając w ich budowę — w sposób wyraźny przedstawia występujące typy słowotwórcze.

I. Prymarne

A. Odapelatywne

1. Przedmioty, wytwory ręki ludzkiej: *Dzida, Kołcon, Kosz, Nalepa, Sagan, Żłób*.
2. Zawód, stanowisko społeczne: *Bartnik, Flis, Kołodziej, Kowal, Sitarz, Stępnik, Woźnica, Woźny*.
3. Zwierzęta: *Byk, Czajka, Czerw, Gąsior, Jaskuła, Kaczor, Kot, Koziół, Kruk, Pająk, Sikora, Skowron, Wrona, Zajac, Żuk*.
4. Cecha zewnętrzna osobnika: *Korgul, Osuch, Paluch, Rudy, Skóra*.
5. Cecha wewnętrzna osobnika: *Dubiel*.
6. Rośliny: *Cebula, Chaszcz, Gliwa, Krzak, Szałata, Szczepuch*.
7. Pokarmy, napoje: *Kapuśniak, Wędzina, Żur*.
8. Określenia topograficzne: *Glina, Skiba*.
9. Zjawiska przyrody, pory roku, miesiące, dni tygodnia: *Mróz, Marzec, Roczeń, Szabat*.
10. Pochodzenie etniczne: *Mazur, Polak, Polski, Ruski, Serwin*.

⁶⁴ Op. cit., s. XIV—XIX. Por. również tego autora: *Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego. Na podstawie „Słownika nazwisk śląskich”, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego”, V (1965) 9—63.*

11. Zjawiska słuchowe: *Charkot, Czok*⁶⁵, *Świś*.
12. Biedota wiejska: *Hołota, Komornik*.
13. Inne (różne zakresy znaczeniowe): *Dziura, Grzywna, Kozyra, Kula, Omiotek, Paczos, Szczerbera, Tuzin, Wujec, Wypych*.

B. Odimienne

1. Od imion chrześcijańskich: *Biernat, Olech*.

II. Sekundarne

A. Odapelatywne

1. Z formantem *-ewicz, -owicz*: *Pisiewicz, Wójtowicz*.
2. Z formantem *-k-*: a) *-ek*: *Dąbek, Furmanek, Kiepek, Książek, Kurek, Pisarek, Piwowarek, Siwek, Świstek, Zdunek*; b) *-ik*: *Czernik, Krawczyk, Wójcik*; c) *-ak*: *Bielak, Kiszczak, Nowak, Poźniak, Sendlak*; d) *-ka*: *Główka*.
3. Z formantem *-l-, -ł-*: a) *-ala*: *Głowala, Smarkala*; b) *-ała*: *Sykała, Zybala*; c) *-uła*: *Koczula*; d) *-ło*: *Wcisto*.
4. Z formantem *-isz*: *Kwapisz*.
5. Z formantem *-uch, -ucha*: *Bździuch, Kawucha*.
6. Z formantem *-ota, -ut*: *Dziwota, Szkołut*.
7. Z formantem *-acz*: *Garbach*.
8. Z formantem *-aj*: *Makaj*.
9. Z formantem *-da*: *Chwiejda*.
10. Z formantem *-ąg*: *Maciąg*.
11. Z formantem *-ępa*: *Chorzępa*.
12. Z formantem *-a*: *Skrzypa, Szawara*.

B. Odimienne

1. Z formantem *-k-*: a) *-ek*: *Boraczek, Jachymek, Mazurek, Mrozek, Oleszek, Szczepanek, Wojtaszek, Żurek*; b) *-ik*: *Antonik, Łukasik, Siemczyk, Sitarczyk, Stańczyk*; c) *-ak*: *Jusiak, Krzyszcak, Marczak, Pietrzniak, Ruszczak*; d) *-ko*: *Braszko, Paszko*.
2. Z formantem *-ski-* a) odmiejscowe: *Batorski, Birkowski, Czarkowski, Gajewski, Gozdecki, Jarosławski, Kamiński, Kruszyński, Lewandowski, Malinowski, Niedźwiedzki, Padziński, Piasecki, Różański, Staniszewski, Śliwiński, Wolski, Wróblewski*; b) sztuczne: *Cichocki, Krukowski, Kwiatkowski, Niedzielski, Odrzywolski, Potomski, Śmieciuszewski, Wiatrowski, Wiśniewski*.
3. Z formantem *-anin*: *Wolanin*.
4. Z formantem *-el*: *Grygiel*.

⁶⁵ Nazwiska z formantem zerowym umieszczone są wśród prymarnych. Por.: Rospond, *Słownik nazwisk śląskich*, Wrocław 1967, s. 170 — nazwisko Czoch.

5. Z formantem *-isz, -ysz, -osz*: *Stafisz, Małysz, Ładosz*.
6. Z formantem *-ach, -uch*: *Banach, Dziduch*.
7. Z formantem *-ina*: *Kubina*.
8. Z formantem *-ec*: *Radawiec*.
9. Z formantem *-aj, -ej*: *Bogaj, Radej*.

III. Composita

B. Wtórne przezwiskowe: *Kaziród*.

IV. Nazwiska obce

Altbaum, Dziurdzia, Ferenc, Jargiełło, Kryk, Lejman, Łučko, Oberwajs, Osman, Panas, Sudak.

V. Hybrydy nazewnicze

Hasiec, Pańczyk.

VI. Nazwiska niejasne

Duer || Ducher, Furlepa, Szpucha || Szpuga || Szpuła.

Liczbowe zestawienie nazwisk

I. Prymarne

A. Odapelatywne		B. Odimienne	
Przedmioty	6	Od imion chrześcijańskich	2
Zawód	8		
Zwierzęta	15		
Cecha zewnętrzna	5		
Cecha wewnętrzna	1		
Rośliny	6		
Pokarmy	3		
Określenia topograficzne	2		
Zjawiska przyrody...	4		
Pochodzenie etniczne	5		
Zjawiska słuchowe	3		
Biedota wiejska	2		
Inne	10		
	70		2

III. Composita	1
IV. Obce	11
V. Hybrydy	2
VI. Niejasne	3

II. Sekundarne

A. Odapelatywne		B. Odimienne	
-ewicz, -owicz	2	-k-	
-k-		a) -ek	8
a) -ek	10	b) -ik	5
b) -ik	3	c) -ak	5
c) -ak	5	d) -ko	2
d) -ka	1	-ski	
-l-, -ł-	6	a) odmiejscowe	18
-isz	1	b) sztuczne	9
-uch, -ucha	2	-anin	1
-ota, -ut	2	-l-	1
-acz, -ec	1	-sz-	3
-aj	1	-ach, -uch	2
-da	1	-ina	1
-qg	1	-ec	1
-ępa	1	-aj, -ej	2
-a	2		
	39		58

*

Z przedstawionego materiału, a zwłaszcza z przeprowadzonej klasyfikacji, wypływają następujące wnioski:

1. Nazwiska odapelatywne zdecydowanie górują nad odimiennymi — 109:60. W grupie I (prymarne) stosunek ten jest jeszcze wyższy i wynosi 70:2, natomiast w grupie II (sekundarne) liczniejsze są nazwiska odimienne 58:39.

2. Nazwiska sekundarne przeważają nad prymarnymi — 98:70, co jest zgodne ze stwierdzeniem S. Rosponda, że „nazwisko polskie i w ogóle słowiańskie ma bardzo rozbudowaną derywację sufiksalną”⁶⁶.

3. Wśród nazwisk odapelatywnych prymarnych najliczniejsze są pochodzące od nazw zwierząt — 15, zawodu — 8, przedmiotów — 6, roślin — 6

4. Wśród nazwisk sekundarnych na pierwsze miejsce wysuwają się nazwiska z formantem -k- (19 odapelatywnych i 20 odimiennych), który przejął patronimiczną funkcję zanikającego sufiksu -ic, -icz⁶⁷. Najbardziej popularny w tej kategorii jest formant -ek — 18.

5. Nazwisk na -ski jest 27, z czego 9 ludności napływowej i 2 zmie-

⁶⁶ Ibidem, s. XIX.

⁶⁷ Identyczna sytuacja panuje na Śląsku. Por.: ibidem, s. XXI.

nione w ostatnich czasach. Nie jest to więc typ zbyt produktywny na omawianym terenie, co zgadza się z uwagami K. Nitscha⁶⁸ i S. Rosponda⁶⁹ na temat małej produktywności tego formantu w Małopolsce, dla której przede wszystkim charakterystyczne są nazwiska typu przezwiskowego.

LES NOMS DE FAMILLE DES HABITANTS DU VILLAGE DE GORAJEC DANS LE DISTRICT DE ZAMOŚĆ

Dans cet article on a présenté 186 noms de famille du village de Gorajec dans le district de Zamość, voïvodie de Lublin.

Dans la première partie du travail on a présenté ces noms dans l'ordre alphabétique et on les a accompagnés d'explications concernant l'étymologie et la formation des mots; dans la deuxième partie on les a classés selon le système structural élaboré par le professeur Stanisław Rospond qui s'en sert dans le *Dictionnaire des noms de famille silésiens* qu'il rédige.

Du matériel présenté et surtout de la classification qu'on a appliquée, résultent les conclusions suivantes:

1. Les noms déappellatifs l'emportent sur les noms dénominatifs (109 : 60).
2. Les noms secondaires l'emportent sur les noms primaires (97 : 72) ce qui est conforme à la constatation de Stanisław Rospond que „le nom de famille polonais ou en général slave, se caractérise par une dérivation suffixale très développée” (*Słownik nazwisk śląskich, Première partie A—F*, Wrocław 1967, p. XIX).
3. Parmi les noms secondaires à la première place se trouvent les noms avec le formant *-k-* (19 déappellatifs et 20 dénominatifs) héritant de la fonction patronymique du suffixe *-ic-*, *-icz-* lequel est en train de disparaître, ou plutôt a déjà une forme figée. Le plus populaire dans cette catégorie est le formant *-ek* (18).
4. Les noms en *-ski* sont au nombre de 27 dont 9 dans la population affluée et 2 changés dernièrement. Ce n'est donc pas un type de nom très productif sur le territoire en question. C'est conforme aux remarques de Kazimierz Nitsch (*O nazwiskach tzw. „polskich” i „szlacheckich”, „Język Polski”, VI, 1921, p. 116—120*) et à celles de Stanisław Rospond (*Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, V, 1965, p. 9—63*) au sujet de peu de productivité de ce formant en Petite Pologne qui se caractérise surtout par des noms sobriquets.

⁶⁸ *O nazwiskach tzw. „polskich” i „szlacheckich”, „Język Polski”, VI (1921) 116—120.*

⁶⁹ *Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego.*